

Pasvalio rajono savivaldybės
Švietimo pagalbos tarnyba

Ikimokyklinio amžiaus vaikų kalbos raidos ypatumai

Paruošė:

Vyr. logopedė Ingrida Prakopienė

2019 m.

Antrieji metai

- * baigiantis pirmiesiems metams vaikai supranta apie 30 žodžių;
- * pažįsta atskirai pavaizduotus, o 1,5 metų - ir siužetiniame paveikslėlyje nupieštus daiktus;
- * pamėgdžioja gyvūno balsą arba koku nors garsu įvardija gyvūną;
- * žodžių nekaito;
- * parodo 3 savo kūno dalis;
- * supranta paprastus klausimus (pavyzdžiui, „Kur tavo batukai?“) ir paliepimus („Atnešk man knygelę“);
- * pradeda žodžius jungti, sudarydamas paprastus junginius, sakinukus, klausimus: „Kas čia?“, „Katytė miau“, „Mano batai“ ir panašiai;
- * ieško paslėpto garso šaltinio.

Tretieji metai

- * supranta ne tik instrukcijas, tiesiogiai susijusias su tuo, ką mato, bet ir pasakojamąją kalbą apie daiktus ir reiškinius, kurių nėra čia pat;
- * konkrečioje situacijoje supranta prielinksnius: ant, po, į už, su, pradeda suprasti visų linksnių klausimus (ant ko tu sėdi);
- * diferencijuoja žodžius, besiskiriančius tik viena fonema;
- * dar nemoka tarti afrikatų, pučiamųjų ch, ch', h, h', f', vibrantų r, r'. Kai kurie neištaria minkštųjų k', g', p', b', m' juos keičia atitinkamais pusiau minkštais garsais. Dažniau neištaria kietųjų s, z, juos keičia minkštomis fonemomis. kietųjų ir minkštųjų garsų š, ž neištaria daugelis trečiamečių;
- * žino vidutiniškai 1200- 1500 žodžių, vyrauja daiktavardžiai ir veiksmažodžiai;
- * automatiškai kartoja daugelį žodžių, bet vis daugiau vietos užima sąmoningas kartojimas;
- * pradeda skirti paros laiką: rytas, vakaras, diena, naktis, bet painioja vakar, rytoj;
- * supranta apibendrinančias sąvokas: žaislai, baldai, indai;
- * dar gana ryškus fiziologinis agramatizmas;
- * vartoja asmeninius įvardžius aš, tu mes;
- * žino, kur yra vienas ar du daiktai, ir tuos skaitvardžius vartoja kalboje, tačiau trečiųjų metų pradžioje derinti jų su daiktavardžiais nemoka;
- * pasako 4 - 6 žodžių sakinius;
- * vartoja kelis dažnai pasitaikančius būdvardžius;
- * rodo pirštukais savo amžių; pasako savo lytį.

Ketvirtieji metai

- * baigiasi fiziologinis šveplavimas, tačiau dar dažnai netaria šnypščiamųjų ir vibrantų, retkarčiais minkština kai kuriuos priebalsius;
- * kasdieninėje kalboje vartoja 3 - 4 skiemenų ir ilgesnius žodžius; tinkamai vartoja daiktavardžių linksnius, skaičius, gimines, derina žodžius ;
- * nemoka kaityti sangražinių veiksmažodžių, įvardžiuotinių būdvardžių (as sukuosi →aš šukuojusi, as ladau baltoja sagą →aš radau baltąją sagą);
- * vis dar painioja daiktavardžių ir būdvardžių linksniuočių, veiksmažodžių asmenuočių galūnes bei priesaginių veiksmažodžių priesagas (ieškavau→ieškojau, susimazgojau→susimazgė);
- * jau vartoja 2000 - 3000 žodžių;
- * vartoja išplėstinius ir neišplėstinius vienisinius sakinius;
- * vartoja daiktavardžių mažybinės formas; vartoja veiksmažodžius su priešdėliais;
- * pasako, ar daiktas didelis, ar mažas;
- * parodo, paprašytas 10 kūno dalių;
- * įvardija 3 spalvas, 3 formas (keturkampis, trikampis, apskritimas);
- * vykdo du skirtingus nurodymus;
- * pasako vardą, pavardę;
- * pasakoja apie ką tik įvykusį atsitikimą.

Penktieji metai

- * gana taisyklingai kalba: puikiai jungia sakinius, be klaidų parenka reikalingas veiksmažodžių formas, be priekaištų vartoja linksnių galūnes. Tinkamai derina įvairių kalbos dalių giminę, skaičių, linksnį, neapseina ir be gausybės žodžių atspalvius pakeičiančių priesagų, priešdėlių;
- * dauguma gerai taria fonemas, sugeba išarti įvairaus sunkumo žodžius, tačiau kai kurių vaikų fiziologinis šveplavimas tęsiasi;
- * vis daugiau vartoja būdvardžių, dalyvių;
- * vartojamų žodžių reikšmės gana tikslios, bet vaikai nesupranta daugelio žodžių perkeltinės reikšmės;
- * vaiko žodynas pagausėja iki 5000 žodžių;
- * vartoja sudėtinius sakinius (iki 12 - 15 žodžių);
- * bendrauja dialogais, bet vis dažniau vartoja monologinę kalbą;
- * pasakojimai nenuoseklūs: dažnai šokinėjama nuo vieno įvykio prie kito, keičiami ir painiojami erdvės ir laiko vaizdiniai;
- * vykdo 3 nuoseklius nurodymus;
- * pasako savo adresą;
- * taisyklingai vartoja žodžius vakar, rytoj.

Šeštieji metai

- * specialiai mokomi, įpratinti tęsiamai tarti atskirus garsus, šio amžiaus vaikai gali atlikti garsinę žodžių analizę;
- * žodynas vis labiau artėja prie suaugusiųjų;
- * bendraudamas situacinę kalbą keičia suprantamesne aplinkiniams;
- * pradeda naudotis kontekstine kalba.

Parengta pagal:

1. Garšvienė A., Ivoškuvienė R., (1993). Logopedija. Kaunas“Šviesa“.
2. Giedrienė R. (1986). Pradinukų kalbėjimo trūkumai. Kaunas“Šviesa“.
3. Gučas A. (1981). Vaiko psichologija. Kaunas :Šviesa“.
4. Žukauskienė R. (2002). Raidos psichologija. Vilnius. Valstybinis leidyklos centras.
5. <https://mamoszurnalas.lt/>
6. <https://www.ikimokyklinis.lt/>
7. <https://www.vaikystes-sodas.lt/>